

1248

Koli-ramat.

Koli-ramato teine jäggo.
Lühikenne õppetus wanna ja ue
Testamenti ramatuttest, ja
Luggemissed.

Se ramat maksab nenda pigitud
4 Kopp. hõbbe rahha.

Talliõnas, 1854.

1278.

865

K o l i - r a m a t .

Koli-ramato teine jäggo.

Lühhikenne õppetus wanna ja ue Testa-
menti ramatuttest, ja Luggemissed.

Tallinnas,

trükkitud Lindworsi pärijatte kirjadega.

1 8 5 4.

Von dem Ehstländischen Evangelisch-Lutherischen Consistorio wird hierdurch attestirt, daß in nachstehendem Schulbuche nichts wider die heilige Schrift und die symbolischen Bücher der Evangelisch-Lutherischen Kirche enthalten ist.

Reval, Dom, den 11. Februar 1853,

Nr. 193.

Gebhardt,
Assessor Consistorii.

Rud. Hörschelmann, Secr.

Der Druck dieser Schrift wird unter der Bedingung gestattet, daß nach Beendigung desselben der Abgetheilten Censur in Dorpat die vor-schriftmäßige Anzahl Exemplare vorgestellt werde.

Dorpat, den 10. Mai 1854.

Nr. 57.

Abgetheilter Censur de la Croix.

Pühikenne õppetus

Wanna ja Ue Testamenti rama- tuttest.

Piiblimamatut kutsutakse pühaks kirjaks, sepärast et Jummal pühha Waim on nende wagga meestele süddamesse annud, mis ja kuidagi wisi nemmad pidid kirjutama. Jummal armoriik on senna sisse üllepandud, nenda kui se olli, ja on, ja jääb iggaweste: se on temma algminne, eddasisaatminne, ja wiimne ärratäitminne taewarifiks. Meie esimeste wannematte pattolangemisse läbbi Paradisi aedas on nago wahhesein ehk kiwimüür pattuse innimesse ja pühha Sehowa wahhele ennast üllesaianud, mis ei tahha lasta teine teise jure ligitulla. Piiblimamatus kutsutakse, kuidagi usklikul innimesel peab ommeti üks ehk wärraw jälle lahti tehtama, et loom woib omma Loja palle ette tulla omma usso, armastusse ja lo-
tussega. Se ramat ütleb hingele: Sa olled haige, ja täis rojust ja paisid pea laest jalla tallani, pühha arst kutsub sind ennese jure, ellorohhto sama, et sa ommeti jälle puhtaks ja terweks pead sama temma armo ja omma usso läbbi. Te sinna käed lahti, ja lasse Tedda neid täita omma andidega.

Piiblimamat on kahhest jaust kofkopandud: teine Wanna, teine Uus Testament. Se sanna Testament tähhendab Ma kele: üks armolepping, mis Jummal teeb innimessega: Kui sinna tahhad mo käsko piddada, siis

tahhan ma sulle omma õnnistust anda. Armastus on kässo täitminne. Usku Jeesusse Kristusse sisse, siis pead sinna hoitud sama tännapääv ja iggawest.

I. Wana Testament.

Wana Testament on maia allus, kus peäle uus Testament on raiatud, ja ehitud ja finnitud. Kes wana Testamenti ei loe, ei sa uest Testamentist mitte selget arro. Enne käst, siis kästotäitminne. Enne sanna kätteandminne, pärrast sanna kuulminne.

Wana Testament on kolmes jaus, nisammoti nago pärrast same kuulda ja nähha, et uus Testament on ka:

1. Sündinud asjad sawad üllesrägitud.
2. Ello õppetused sawad kätteantud.
3. Tullewad asjad sawad ettefulutud.

456 aastat enne Kristusse sündimist said need mitmesuggused w. T. ramatud, mis sa nüüd leiad järgeste teine teise järrel sures piiblimatus Jerusalemma linnas pühha Waimo juhhatamisese läbbi nenda ühtekokko seätud, nago naad nüüd on keige usfliffude rahwa foggodustes tekäiale läbbi pimmeda metsa põllew lamp, mis järrele ta peab metsast wälja tulles, et ta ei eksi; ja tuultest aetud laewakessele sure merre laenette wahhel üks elle tulli, mis kõrge mäe peält paistab laewameeste filmi, et nemmad ei lähhä kaljude wasto, waid sawad pühha randa.

1. Sündinud asjad.

1. Wiis Mosesse ramatud.

Moses ellas 1500 aastat enne Kristust, ja fulutab:

Esimeses ramatus: mailma lomist, patto- langemist, weeupputust; Abraami, Isaaki ja Jakobi wagga ello, ja kuidas Israeli rahwas on Egiptusse male sanud raske tenistusse alla.

Teises ramatus on: Mosesse ello, Israeli rahwas peäsewad kurja kunninga Warao alt, käiwad kõrbes, sawad Sinai mäe peält kümme käske.

Kolmas ramat kirjotab: pühha Jehowa Sum- mala tenistusfest, ohwridest ja kirrikoseädmistest, Preestride ning Lewitide ammetist, ja weel mu nisug- gustest asjadest, mis templi ja pühha päwade püh- hitsemisse peäle kannawad.

Neljas ramat ütleb, kuidas Israeli rahwa hulk sai arwo möda üllesloetud, igga hing omma seltsi ja sugguwõssa järrele, ja mis seädussed neil peaksid ollema, ja mis asjad on weel pitka teereisi peäl kõr- bes nendega sündinud.

Wiendama ramato sisse on weel lühhidelt kokkwoetud mitmed seädmised ja kässoandmised, ja kuidas Israeli rahwas pärrast neljakümne aastast teekäimist on tootud Kanaani- ma raiade peäle sanud, et ta sedda pididi pärrima.

2. Jofua ramat.

Pärrast Mosesse surma andis Jummal wallit- susse Israeli rahwa ülle Jofua kätte. Se wiis neid tootud Ma sisse, woitis wastopannijad waenlased seäl sees Jummalala abbiga ärra, ja jaggas selle maa neile, kellele ta Jummalast olli arwatud pärrisõsaks.

3. Kohতোমোইস্ত্যতে ramat.

Pärrast Jofua surma said kohতোমোইস্ত্যত nende ülle seätud, kes 450 aastat nende ülle wallitfesi, ja neile sõapealikkuks ollid, kui jälle monned ümber- faudsed waenlased tahtsid Israeli rahwa peäle tulla.

4. Rutti ramat.

Rut olli üks wagga naesterahwas, ja temma ello saab siin üllesrägitud. Temma suggust on kuningas Dawet sündinud. Daweti sugguseltsist olli wagga neitsit Maria, Jeesusse emma.

5. Samueli kaks ramatut.

Samuel olli jummalakartlik kohtomoistja, kes rahwa hoidis wäärjummalate tenistusse eest, ja kes prohwetide kolid seadis, kus nored mehed õppetust said waimolikke asjade pärrast, et naad woisid pärrast rahwa õppetajaks sada; ja Samuel seadis ka esimesse kuningana Sauli.

6. Kuningatte kaks ramatut.

Kuningas Dawet, 1000 aastat enne Kristust, ja temma söddimised ning kiusatused, mis ta ärrawoitis. Temma poeg Salomo, kel rahhopölow olli, ja kes Jehowa kalli templi üllesehitas. Pärrast temma surma sai Israeli ma kätte jäusse jaggatud, igga ühhel isse kuningas. Need hakkasid teine teise wasto söddima. Summal andis neid pagganatte rahwa wallitsusse alla, kes neid ennamiste keik Pabeli wangi ärrawoisis woöral maal waewa tundma 70 aastat, ja se olli Summala wits, et Israeli rahwas ei moistnud sedda sanna: Pea finni, mis sul on, et ükski sinno kroni ei wötta.

7. Kaks Naia ramatut.

Üks woöra rahwa kuningas olli tähhe sanud Jehowast Summalast, Daewa ja Na Wojast, ja lubas Israeli rahwast jälle nende male taggasi, ja nemmad läkfid.

8. Esra ramat.

Temma olli nende saatja, kes taggasi tullid, ja hakkas ärrahawwitud templit jälle üllesehitama.

9. Neemia ramat.

Neemia tuli Esra abbiks, ja nenda ehitasid nemmad ühtlase pühha templit, senni kui se walmis sai.

10. Esteri ramat.

Uflik naesterahwas Ester saab omma jumalafartlikko mele läbbi abbi Jummalast, et tedda sure au sisse saab töstetud, ja temma fanna ja pallumisfe läbbi Israeli rahwas suurt armo leiab Jummalaja innimeste eest.

2. Öppetusse ramatud.

1. Jobi ramat.

Wagga kannataja Job peab rasgid kannatusfi kannatama, hoiab ommast usfust finni, saab päästetud, ja leiab kallist rahho ja römo omma ihho ja hingele.

2. Saweti laulo ramat.

150 laulo, ennamiste funninga Saweti tehtud, pühha Waimo abbiga ja wäe al. Seäl sees on Jummalafitust, fahhetsemist pattolangemisse pärrast, palwid, ja ettefulutamissi Kristusfest: et se lauloramat woib uflikul ristinnimesfel olla nago üfs faunis kallis süddame pegel hinge ärratamisfeks.

3. Salomoni õppetuse ramat.

Salomon õppetab innimesfi, et naad peavad tarkust ennesele palluma üllwelt, et nemmad ommad pattud ärratunneksid, pattust pöraksid, ja iggawest hingeõnnistust leiaksid selle läbbi, kes Lunnastajaks olli lubbatud.

4. Kogguja ramat.

Se on ka Salomoni kirjotud, temma wanna ea sees, kus ta öiete olli tunda sanud, et feik maailma rõöm on kadduw kui suits, agga et taewarõöm on kindel kaswama, kui ühhed Sedripuud Libanoni mäggede peäl.

5. Salomoni üllem laul.

Se on üks ettefulutamine Kristussest. Hingepeioke Jesus kutsus ommo waimolikko pruti, se on ristikoggodust ennese hõlma alla, ja hoiab sedda kindlaste, kui ühhe kalli perli.

3. Kulutamisse ramatud.

Nelli suurt prohwetit ramatud.

1. Jesaias.
2. Jeremias.
3. Esekiel.
4. Daniel.

Pärrast saab sa nende kirjatummistustest kuulda. Kaksteistkümmend' wähhematte prohwetide ramatud.

Ka nendest saab sul pärrast iggaühhest üks'ello, fanna mällestusseks kätteantud, ja seäl on ka nende 12 Summala meeste nimmed üllespantud.

Apokrihwa ramatud.

„Need on nisuggused ramatud, mis ep olle kül ni kalliste petud kui pühha Kirri; agga ommeti head on luggeda, kust innimenne ka woib kasso sada.“

II. Nus Testament.

Ue Testamenti ramatuttest woib siin lühhemalt selle-
tada, sepärrast et sest on rohkeminne salmisid seie
ramato sisse ülleswoetud. Siis moistlik luggija woib
neist ärrawallitsetud kirjakohadest isse jubba arro
sada, mis asjo ülleültse iggaühhe jao sees kulutakse.
Neid saab ka nenda jaggatud, nago wannas Testa-
mentis olli kolmi jaggo: 1. Sündinud asjad.
2. Dppetusse ramatud. 3. Ettekulutamised.

1. Sündinud asjad.

Nelli Ewangeliumit ehk pühhad kõnned Jესusse
ellust, õnnistusseks neile, kes ussuwad Temma sisse,
hukkatusseks ja surmaks neile, kes uskmatta.

1. Matteusse ewangelium.

Matteus olli seätud, tolli ehk kohtomaksusid
wastowõtma. Jესus ütles temma wasto: „Käi
minno järrel. Ja temma tousis ülles, ja läks tem-
ma järrele.“ Matt. 9, 9.

2. Markusse ewangelium.

Markus ei olnud kül mitte nende kahheteist-
kümne Jüngri arrust, mis Jესussega käisid, agga
ta sai pärrast Apostli Petrusse seltsimehheks temma
teede peäl, ja temma suust keik selgeste kuulda, ja
pühha Waim juhhatas tedda kirja-pannemisse jures.
Selle ewangeliumi sees on se armas tüf luggeda,
kui Jესus ütles: „Laske need lapsokessed minno jure

tulla, ja ärge keelge neid mitte, sest nisugguste pär-
ralt on Jummalal riik." (10, 14.) Selle sannaga
said sinna ka ristitud.

3. Lufka ewangelium.

Lufkas piddas enne arsti ammeti, et ta többisid
parrandas rohtudega; pärrast ta wöttis tössise risti-
usso wasto, kus se pühha Arst lunnastajaks, kes
hingesid terweks teeb, ja sesamma Lufas sai siis
Paulusse seltsimehheks temma teede peäl ja õppetuste
jures. Temma ramatus on se kallis luggeminne
kahhest öest, Martast ja Mariast, kellele Jeesus ütles:
„Üht asja on tarwis: Maria on sedda head ossa
wallitsenud, se ei pea mitte temmalt ärrawoetama.“
(10, 42.)

4. Joannesse ewangelium.

Joannes olli se Jünger, kedda Jeesus armastas.
Ta olli enne kalso püüdnud noda sisse järwe äres
omma issaga. Pärrast kutsus temma hingesid usso
pole keigist omma Ma kohtadest. Temma kirjas on
üllewel se immelik luggu Laatsarusse, Marta ning
Maria wenne üllestousmisest hana seest, kui Jeesus
ütles: „Minna ollen üllestousminne ja ello; kes
minno sisse ussub, se peab ellama, ehk temma kül
surreb.“ (11, 25.)

5. Apostlide teggude ramat.

Apostli nimmi tähhendab üks käst. Jeesusse
sanna järrele läksid Apostlid wälja keige mailma, ja
kulutasid, et Jeesus Jummalal poeg on tulnud pattust
pöörjaid pattusid õnsaks teggema. Keige ennamiste
on Apostli Petrusse ja Paulusse ellust ja õppetus-
sest, nende käimissest ja tallitamissest Jummalal rigi
kaswatamisse jures rägitud. Seäl sees on ka, et
kui Juda rahwa usso wannemad Petrusse said

wangitorni heitnud, et ta olli julgend nende fange kohtokäsko wasto ommeti õiget usko kulutada, et Jummal ingel päästis tedda wangitornist, ja ta ütles teiste Apostlidega ühtlase omma kurja sundjatte wasto: „Jummal sanna peab ennam wõtma kuulda, kui inimeste sanna.“ (5, 29.)

2. Õppetuse ramatud.

Apostlid ei woinud allati ühhe foggodusse jure jada, naad käisid ühest kohast teise, õppetasiid, ristisiid ja õnnistasiid neid, kes tõsist usko Jeesusse jässe tahtsiid wastowõtta; ja siis läksiid nemmad jälle emale, nenda kui pühha Waim neid satis. Agga et neile ifka armastusse meel jäi nende foggoduste wasto, kus naad ollid olnud, ja käinud, ja ka ni-sugguste wasto, kuhho naad weel eddespidi tahtsiid tulla, siis naad läkkitasiid neile kirjad, et rahwas pididi neid foddomail ja kirrikus luggema, ja sedda möda uskma ja ellama. Surem hulk on Apostli Paulusse kirjotud.

1. Roma rahwale.

Usk on keige wagga ello pohhi ja juur. Usust ilma, keigest ilma. Kui 'ei olle rahwal kulutamist, siis ei woi ka usko neil olla. Loe isse: „Usk tulleb kulutamisest, agga kulutamine Jummal sanna läbbi.“ Wata 10, 17.

2. Korintusse rahwale kaks ramatud.

3. Kalatia rahwale.

4. Ewesusse rahwale.

5. Wilippi rahwale.

Jummal on sedda head tööd teie jures haffanud, ta tahhab sedda ka lõppetada Kristusse päwani,

fui teie kindlaks jäte omma tunnistusse sisse, kuidas wiisi se teile on antud üllewelt ja armust. Apostel ütleb: „Et teie woiksite olla ilmalaitmatta ja waggurad, wiggata Summala lapsed kesi sedda tiggemat ja pörašt suggu, kelle seas teie paistate otsego selged taewa tähhed mailmas.“ (2, 15.)

6. Kolossusse rahwale.

7. Tessalonika rahwale kaks ramatut.

Urge uskuge mitte, et wiimne kohtopääw peab warši tulles. Sedda aega teab Summal üks taewas, agga wiimne pääw siin Ma peäl, se on surma ja lahkumisse pääw, tulles iggaühhele, selle wasto walmistage ennast palwes ja pühhitsemises. Apostel ütleb: „Palluge löpmatta Summalat. Urge kustutage Waimo. Piddagi finni, mis hea on.“ I., 5, 17. 19. 21.

8. Kaks ramatut Timoteus'sele.

Paulus olli isse Timoteust õppetanud, ja kulutaja ammeti peäle walmistanud, ja Summal olli temma tööd armust õnnistanud. Need ramatud on kui ühhed peeglid, kust kulutajad woivad õppida, et naad peawad selgeste ja puhtaste ewangeliumit kulutama, ja kuuljad peawad õppima, selle järrele waggaste ja puhtaste ellama kui Summala lapsed. Apostel ütleb: „Sest aeg tulles, et nemmad terwet õppetust ei wötta sallida, waid omma enneste himude järrele ennestele õppetajaid wötwad fogguda, sedda möda kui nende kõrwad süggelewad. II., 4, 3.

9. Ramat Titus'sele.

Se on ka üks õppetus, kuidas waimolik karjane peab ommad lambad hoidma, ja kuidas nemmad temma juhhatamisse järrele peawad selle jure minnema, kes „meid on õnsaks teinud, ei mitte õigusse teggu-

dest, mis meie ollime teinud, waid omma hallastusse pärrast, uesündimisse pessemisse ja pühha Waimo uendamisse läbbi." (3, 5.)

10. Ramat Wilemonile.

Pisfoke kirri, üks ainus peatük, agga suur armastus, sepärrast et se süddamest tulnud. Seäl sees on üks sanna, mis monda hinge woib jälle finnitada, kui ta hana äres filmi pühhib ühhe armsa ärralainud hinge pärrast, kui ta loeb, nago olleks se nenda temma wasto ööldud: „Sest temma on ehk sepärrast sinnust ärralahhutud olnud, et ta iggaweste piddi sinno jure jäma.“ (s. 15.)

11. Peetrusse kaks ramatut.

Peetrus maenitseb foggodusse hingesid, et nemmad peawad kui ühhest kunninglikkust preestri soust ärrawallitsetud pühha rahwas ifka walmiss ollema omma usko üllestunnistama keige kiusatuste sees, sest „waenlane, kurrat, käib ümber kui möiraja loukoer, ja otsib, kedda temma woiks ärraneelda. I., 5, 8.

12. Joannesse kolm ramatut.

Ilm kaub, taewas jääb. Ust woidab keik kiusatusesed ärra. „Armastagem tedda, sest ta on meid enne armastanud.“ I., 4, 19.

13. Ebrea rahwale.

Wanna seädusse wäljas piddised usokombed ja tenistusjed, keik ohwri ja paasto piddamissjed on agga üks ettetähhendamine olnud, et kui se täis asfi tulleb, siis peawad need taggasi jäma, ja innimesjed ue seädusse aial nenda uskma ja ellama, kuida ue Testamenti õppetussjed neid juhhatawad. Kuulge ommad juhhatajad, ja wõtke nende sanna; sest nemmad walwawad teie hingede eest, nenda kui

need, kes wastust peawad andma, et nemmad sedda römoga tewad, ja ei mitte öhkades; sest teil polle sest mitte kasso." (13, 17.)

14. Jakobusse ramat.

Õnnis on, kes kiusatuses on ärrawoitnud. Ärge olge ükspäinis sanna kuuljad, waid ka sanna teggiad. Ja kui üks tahhab ello tee peält kõrwale pöördä, siis juhhatage tedda õige tele. "Wennad, kui kegi teie seast töe tee peält ärraeksid, ja kegi pörab tedda jälle ümber tele, se peab teädma, et kes ühhe pattuse temma eksitusse tee peält ümberpörab, se peästab hinge surmast, ja kattab pattude hulka finni." (5, 19. 20.)

15. Juda ramat.

Jummat on kül helde, agga kes temma heldust wöttab pattude katteks, et ta mötleb, kui Jesus on keik wõlga minno eest tāsfunud, siis polle mul tarwis pühhitsust tagga nouda: Selle wasto on se sanna: "Sest monningad innimesed on kõrwalt sisse puggenud, kes jubba ennemuiste seks hukkatusseks on enne ülleskirjotud, kes jummalakartmatta, kes meie Jummalä armo wallatusseks pöörwad, ja salgawad ärra sedda ainust wallitsejat Jummalat, ja meie Issandat Jesust Kristust." (1. 4.)

3. Ettekulutamisfed.

Ilmutamisfe ramat.

Armastusse jünger Joannes saab pühha Waimo läbbi ärratunda, et ka pörgowärrawad ei pea Jummalä riki ärrawoitma, ja finnitab nende immelikkude waimonäitmistega, mis temmale on sanud, keikide hinged kindlas lotuses.

Lühlike õppetus ristifoggodusse pühhadest.

Juda rahwal olli seitsmes pääw pühha, se on meie laupääw, sepärrast et sel päwal on Jummal Issa hinganud ommast lomisse tööst. Ristirahwale on essimenne näddala pääw, ehk pühapäaw seätud, sepärrast et sel päwal on Jummal poeg hauast, surmast üllestousnud, ja pühha Waim wäljawallatud Apostlide peäle.

Jmalikko aasta hakkatust arwatakse esimesest Meäriku päwast, sedda ka Issanda nimnepäwaks pühhisetakse. Waimolit kirriko aasta hakkab neljandalal pühapäwal enne joulut, esimesse Kristusse tullemisse pühhaga.

Joulo pühha on selle mälestusseks, et Jummal Issa on omma Poega lastnud sel päwal maailma sisse sündida.

Eihhawõtte pühha on selle mälestusseks, et Jummal Poeg, kes ennast allandas ristifurmani, on hauast jälle üllestousnud.

Kellipühhi (ehk Suiste pühha) on selle mälestusseks, et Jummal pühha Waim sai wäljawallatud Apostlide peäle esimesse ristifoggodusse üllesehitamisseks.

Need on need kolm suurt pühha. Siis on weel kolmekunninga pääw, mil kolm tarka hommikomaalt töid ommad anded, fulda, wirofit, ja mirri, ja kummardasid sedda pühha lapsokest Petlemma lautas.

Palmipude pühha, mil Jerusalemma rahwas läks Jesusse wasto palmipude okstega, ja Hosianna lauldega.

Suur neljapääv, kus Jeesus pühha õhto söömaia sakramenti seadis.

Suur rede, mil Jeesust risti peäle naelati, ja temma omma hinge andis omma Issa kätte, ja ihho sai hauda pandud. — Ülestoustmisse pühhasi sai jubba enne rägitud.

Taewa minnemisse pühha, mil Jeesus omma armotõ Ma peäl olli lõppetanud, nähtawal kombel siin olles, ja pilwe wöttis tedda ülles taewa, temma jüngride filmade eest.

Kolmaino Jummalala pühha, kolmaino Jummalala nimme pühhitsemisseks. Sest pühhapäwast arwatakse teised pühhapäwad senni kui 4 nädalat enne Soulut.

Tanipääw tulletab mele ristija Joannesse sündimist, kulutamist ja surremist.

Leikusse pühha, surnutte pühha, õilge usso ülleswõtmisse pühha, Maria kulutamisse pühha, on kül jo tutwad omma tähendusse polest, jubba nimmi isse juhatab sedda kätte.

Agga siis on weel igga aasta üks suur palwe pääw, kus innimenne omma aasta ja ello pattud õige ellawalt ennese mele tulletab, nende pärrast andeks pallub, ja Issanda jures armo otsib, et ta wõttaks ärrapöörda teif rasked nuhtlusjed, mis omma pattudega olleme teninud. Ürra küssi mitte: „Mikspärrast on selle asja tarwis üks isse-pääw seatud, eks innimenne igga Jummalala pääw ei pea omma pattude peäle mõtlema, ja nende pärrast andeks palluma?“ — Ürra järrele, mis se sanna woiks tähendada, mis üks jummalafartlik waimolaps on kord ütelnud selle asja polest: Innimenne pesseb igga pääw ommad filmad puhtaks, agga monnikord tulleb ka üks nisugune suur pessemisse pääw kätte, kus innimenne ennast üleütlse puhtaks pesseb.“ Kel kõrwad on kuulda, se kuulgo, mis Waim ütleb Roggodussele ühhe usklikko Jummalala lapse su läbbi.

Ruggemissed.

I. Wana Testamenti luggemissed.

1. Mailma lominne.

Ugmisses loi Jummal taewast ja maad. Ja Ma olli tühhi ja paljas, ja pimmedus olli süggawusse peäl, agga Jummal Waim olli likumas wee peäl. Ja Jummal ütles: Sago walgus, ja walgus sai. Ja Jummal teggi wahhet walgusse ja pimmedusse wahhele, ja nimmetas walgust päwaks, agga pimmedust ööks; siis sai öhto ja sai hommiko esimeseks päwaks. Ja wessi koggus merreks, ja Ma hakkas kuiwaks sama, ja noort rohto ülles aiama, ja wilja ja keiksuggused puud. Ja Jummal loi linnud, mis taewa al lendawad, ja kallad, mis wee sees uiuwad, ja keiksuggused lojused ja ellajad, mis wälja peäl ja metsa sees. Ja kui keik muud lomad ollid lodud kue päwaga, siis walmistas Jummal esimesse innimesse mullast, ja andis temmale ellawat hinge temma ihho sisse, ja pühhitses seitsmet päwa hingamisse päwaks, ja önnistas sedda omma armoga ühheks pühhaks päwaks.

2. Paradisi aed.

Ja Jummal ehitas ühhe kenna kauni rohhoaia ja panni seenna se innimesse ellama, mis ta olli walmistanud. Ja keik aeda olli ellopu, ja hea ja furja tundmisse pu olli ka seäl aedas, ja selge jöggi jooksis seält läbbi, ja kastis sedda aeda. Ja Jummal kaskis innimest, ja ütles: Keikist aia puist woid

ja kül süa; agga hea ja kurja tundmisest puust ei pea ja mitte söma; sest mil päwal sinna sest sööd, peab surm sinno peäle tulles.

Ja Summal ütles: Se ep olle hea, et innimenne üksi on; ma tahhan temmale abbi teha, mis temma kohhane on. Ja siis laskis Jehowa Summal raske unne innimesse peäle -tulla, ja ta uinus maggama; ja ta wöttis ühhe temma küljelüist, ja panni se kohha lihaga jälle kinni. Ja Jehowa Summal ehhitas se küljelu, mis ta innimesest olli wötnud, naeseks, ja satis tedda Adama jure. Siis ütles Adam: Se on nüüd lu minno lüist ja lihha minno lihhas; tedda peab mehhenaeseks hütama, sest et ta mehhest on woetud. — Sepärrast jättab mees omma isä ja omma emma mahha, ja hoiab omma naese pole, ja nemmad peawad üks lihha ollema, ja üks waim ühhes uskus ja armastuses ning lotuses.

3. Patto langemine.

Ja kawwal maddo ütles naese wasto: Kas Summal on töeste keelnud, et teie ei tohhi sest puust mitte süa? Ja naene ütles: Jah töeste, Summal on sedda kangeste ärrakeelnud. Siis ütles maddo: Sest polle mitte wigga, kui teie söte, waid siis peate teie nenda targaks sama, kui Summal isse on. Ja naene kulis sedda kurja jutto, ja näggi, et se pu kenna olli pealt nähha ja temma ounad illusad, ja ta wöttis temma wiljast, ja andis omma mehhele ka sest süa, ja temma söi. Ja öhto teggi Summal heält aedas, ja nemmad kartsid ja puggesid pude alla warjule. Agga Summal hüdis neid waljuste, ja nemmad pidid temma ette tulles. Agga Adam lüffas süüd naese peäle, ja naene Ewa ütles, et maddo on tedda petnud. Siis panni Summal needmisest mao peäle, et önnistud naese seme peab ussi seemnele otša teggema; ja Ewale ütles temma, et ta

peab walloga lapsed ilmale toma; ja Adama wasto ütles temma, et ta peab omma palle higgi sees leiba söma, senni kui temma jälle mullaks saab. Ja Summal aias neid sannakuulmatta faks innimest kenna paradisi aiaast wälja, ja seadis ühhe ingli tullise möögaga aia wärrawa ette, et nemmad ellades ei tohtind ennam senna sisse tulla. Ja siis olli esimeenne pat tehtud, ja patto läbbi surm tulnud innimeste sou peäle.

4. Kain ja Abel.

Adamal ja Ewal olli faks poega, wannema nimmi olli Kain, norema nimmi Abel. Ja nemmad töid Summalale roahwrit iggaüks sest, mis temmal olli: Kain põllowiljast, sest ta olli põllomees; ja Abel omma karjalojustest, sest ta olli karjane. Ja Summalal olli hea meel Abeli ohwrist, sest et temma olli wagga hing. Agga Kaini ohwrist ei olnud Summalal mitte head meelt, sepärrast et Kain olli sest tiggedast. Ja Kain sai sest wihhaseks omma wenna peäle ja löi tedda mahha, ja tappis tedda ärra, nenda et temma werri Ma peäle mahha jooksis temma hawades. Siis ütles Summal Kaini wasto: Kus on so wend Abel? — Ja ta ütles: Ei ma tea! ollen minna omma wenna hoidja? — Ja Summal ütles: Mis sa olled teinud? Sinno wenna werre heäl kiskendab minno pole Ma peält, nüüd pead sinna hulkumas ja pöggemas ollema Ma peäl teige omma elloaia! — Ja Kain karjus ja kahhetses, mis ta olli teinud, ja läks ärra kaugele male. Ja Summal andis Adamale ning Ewale jälle ühhe poia, ja selle nimmi olli Set. Ja need innimesjed, mis kurjast Kainist ilmale tullid, ollid jummalakartmatta, ja neil polnud mitte õnnistust üllewelt. Agga need innimesjed, mis waggast Setti suggust sündisid, ollid jummalakartilfikud, ja nendega olli Summala arm ja rõõm ja rahho.

5. Weeupputus.

Innimesi hakkas paljo sama Ma peäl, ja Summala lapsed wötsid naesi innimeste tüttarte seast. Ja Summal ütles: Nemmad ei holi minno Waimo nomimisest omma lihahimmo sees, agga ma tahhan siiski weel nendega kannatada, et nemmad meelt pöraksid. — Agga kui se kurri selts ei holind sest ka mitte, siis ütles Summal: Nüüd tahhan minna keif innimesed Ma peält ärrakautada, muud kui wagga Noa omma perrega peab hoitud sama. — Ja nenda läks Noa omma perrega laewa, mis ta olli Summala kässo peäle walmistanud, ja wet hakkas tulles hirmus paljo ööd ja päwa üllewelt pilwede seest mahha, ja alt Ma pohjast ülles, nenda et keif olli üks otsata suur wessi; ja uppusid keif muud innimesed ärra, muud kui Noa omma perrega jäi hoitud laewa sisse, ja need lomad, mis ta olli kasa wötnud senna sisse Summala kässo peäle. — Ja siis lastis Summal kanget tuult maad jälle kuuwaks puhhuda, ja Noa omma perrega tulli laewast wälja, ja tännasid Summalat. Ja Summal seadis wikkere pilwede sisse tähheks, et nüüd ei pea ilmas ennam nisuggune weeupputus tulles Ma peäle.

6. Abraami usk.

Ja kui rahwast olli jälle sigginud Ma peäle, siis ütles Summal ühhe wagga mehhe Abraami wasto: Minne omma maalt ärra teise male, mis minna sinnule tahhan näidata, ja sinno sees tahhan minna keif innimeste suggu önnistada. Ja Summal näitis temmale taewatähti taewa lautusse külges, ja ütles: Mi paljo kui neid on, nenda peab sinno suggu ollema. Agga käi sinna minno palle ees, ja olle täieste wagga. Ja ma tahhan so naese Sarale temma wanna ea sees weel poia anda. —

Ja Sara toi Abraamile poia ilmale, temma wanna ea sees, sel seätud aial, mis Jummal temmaga olli räfinud; ja selle poiale pandi nimmi Išaak. Ja kui se olli jubba poisiks üllestaswanud, katsus Jummal Abraami usko, ja ütles temmale: Wötta omma ainus poeg, ja to tedda mulle ohwriks. — Ja Abraam walmistas ennast selle peäle, ja kui se ohwerdamisse tund kä olli, siis kelas Jummal sedda ärra, ja ütles: Et sa omma ainosündinud poia olled minnule tahtnud ohwriks tua, siis tahhan ma sind õnnistada tänapääw ja iggaweste.

7. Išaaki ellust.

Išaak wöttis naese, ja temma naene tõi kats poega ilmale, wannem Esaw, norem Jakob. Ja isä armastas Esawit enam, agga emma hoidis Jakobi pole. Ja kui wanna Išaaki silmad ollid pimmedaks jänud, olli norem poeg emmaga ühhes nous, ja petsid essimesse sündimisse õigust, ja isä õnnistamist wannema wenna käest ärra. Sest pimme isä olli öölnud Esawi wasto: Minne metsa, ja to mulle üks hea lind seält wälja, nenda kui ma sedda armastan, ja walmista mulle sedda roaks, et ma find enne surma õnnistan. — Agga Jakob walmistas nore sikkuttalle maggusaks roaks, ja tõi sedda isä kätte, ja ütles, minna ollen sinno wannem poeg Esaw, ja walletas. Ja wanna isä ei sanud omma pimmeda silmadega mitte selletud, ja arwas, et se keif pididi nenda tössi ollema, ja õnnistas Jakobit, ja pärrast tousis se asfi ülles. Ja Jakob pididi Esawi wihha eest kaugele male ja pitkaks aiaks ärrapögginema.

8. Jakobi suggu.

Ja Jakob näggi tee peäl unnenäggo, et inglid ollid reddelit möda mahhatullemas, ja Jummal ütles

temma wasto: Minna ollen sinnoga, ja tahhan sind hoida keiges paikas, kus sa lähhad. — Ja Jakob ärkas ülles, ja ütles: Oh mis kartusse wäärt on sesinnane paik? siin ei olle muud kui Summala kodda, ja siin on taewa wärraw. — Ja ta käis eddasi, ja sai woõra male omma sugguseltsi jure, ja wöttis seäl naese, ja Summal önnistas tedda, ja andis temmale suurt rikkust lojuste polest, ja keige ihho warrandusse polest. Ja lapsi andis Summal temmale ka rohkeste, ja neid olli kokko 12 poega, ja nendest olli Josep temmale keige armsam. Ja kui ta jubba kül kaua aega seäl maal olli ellanud, hakkas temma jälle omma pärri isfamale taggasi minnema, omma naese ja laste ja keige omma perrega. Ja wata, temma wend Esaw tulli temma wasto, ja palju rahwast temmaga. Siis kartis Jakob omma wenna wiha, ja hakkas kangeste Summalat palluma sure heäleaga, et ta wend ei peaks mitte temmale liga egga kurja teggema. Ja Summal kulis temma süddamelikko palwet, ja pöris Esawi süddant kui weediad hea pole, ja wennad terretasid teine teist armastusse suandmissega.

9. Josepi ellust.

Jakob armastas Josepit ennam, kui keif ommad teised lapsed, sepärrast wihasid Josepit temma wennad, ütlesid wanna isfale, et kurri loom on tedda metsas ärrasõnud, ja müsid tedda woõrama kappmeestele, kes tedda Egiptusse male wisid. Seäl ostis tedda üks kunninga üllemtener omma maia tallitajaks; agga selle mehhe kurri emmand hakkas tedda kiusama, ja walletas temma peäle, et ta wangitorni sai heidetud. — Agga Summal olli temmaga, ja satis tedda jälle wangist wälja, ja temma sai Kunninga Warao üllemaks mawalitsejaks, ja murretses nälja aial wilja rahwale. Siis tullid temma wennad ka ommalt

maalt wilja oftma, ja ei tunnud tedda mitte, agga temma tundis neid kohhe ärra, ja katsus nende usko, kas nemmad ollid parremat meelt sanud. Ja kui ta seft olli arro sanud, andis ta ennast neile tunda, ja laskis neid keif seüna male tulla, ja waana issa Jakobi ka. Ja neist sündis palju perret, ja Israeli rahwa selts läks Egiptusse maal aasta aastalt ifka suremaks; ja esjotfa olli neil wägga hea põlli, agga pärrast hakkasid kurjad paggana usso kunningad neid keifipiddi waewama ja kiusama.

10. Mosesse ellust.

Jummal olli wagga Mosesst ärrawallitsenud, et temma piddi Israeli rahwa peästma kurja paggana usso kunninga kässo alt. Agga kunningas ei tahtnud neid mitte lasta wäljaminna, et Jummal kül keifsuggust nuhtlust satis temma ja temma usmatta rahwa peäle. Wimaks ei woinud ta ennam wastopanna, piddi agga lubba andma, ja Moses wiis Israeli rahwa Egiptusse maalt wälja, punnaseft merrest läbbi Jummal immelikko abbiga, Sinai mäe pole. Seäl said need kümme kässo nende kätte antud. Ja Jummal teggi tee peäl mitto immeteggo nende abbiks, et ta sötis neid taewalikko leiwaga, — mannaga —; ja laskis wet wäljajooksta kiwwikaljust; — ja peästis neid, kui waenlased tullid nendega söddima. Agga ifka nemmad pahhandasid jälle Jummalat omma kangekaelse ellokombettega, nenda et ta ei woinud neid weel mitte lasta tootud Maale sada, senni kui keif se wanna suggu rahwast, mis Egiptusse maalt olli wäljatulnud, piddi enne kõrbe ärra surrema, ja nende järrele tullija sugguselts, se weel sai sedda maad pärrida, mis Jummal neile olli toozanud anda.

11. Kunningast Dawetist.

Enne ollid Israeli rahwal Kanaani maal kohtu-
moistjad, kes nende ülle wallitsetid, agga sellega ei
olnud nemmad rahhul, tahtsid ennestele kunningad
sada. Siis sai neile kunningas Saul antud, agga
se ep olnud mitte Jummalale mele pärrast, siis sai
temma assemele wagga kunningas Dawet wallitsetud.
Et temmal kül esimesesed aastad ollid wagga raske,
siiski ei heitnud temma meelt ärra, waid hoidis ifka
Jummalale abbi pole. Ja Jummal aitis tedda, et
ta Sioni kindla linna ärrawöttis waenlaste käest,
mis pärrast sai Jerusalemma linnaks nimmetud. Ja
kurri waim kuusas Dawetit kurja pole, ja ta langes
raske patto sisse; agga pärrast kahhetses temma sedda
süddamest, ja leidis jälle armo Jummalale ees, ja
laulis need kallid laulud, mis wannas Testamentis
on üllespandud ja kelle peälkirri: Kunninga Daweti
laulud. Ja ta tahtis hea melega templit ehk Jum-
malale kodda ehitada, agga sedda ei antud temma
kätte, se jäi temma poia Salomoni jauks ehitada.
Sest Dawetil olli allati ümberkaudste waenlastega
söddimist, agga Salomoni aego olli wainne asse
Kanaani maal: ja ta ehitas Jehowale firriku pühha
Sioni mäe peäle.

12. Juida rahwa wallitus.

Pärrast Salomoni surma ollid Juida rahwal
mitto kunningat, ifka teine teise järrel. Kes head
ollid, hoidsid õiget usko ülleweel, kes pahhad, kut-
susid rahwast wäärjummalale tenistusse sisse. Siis
las kis Jummal waggad mehhed pühha Waimo läbbi
üllesärratud sada, kes rahwale kangeste ja waljuste
kulutasid: et pöörge pattust, muido wöttab suur
Jummal teid ärrakautada omma kange wihha sees.
Agga ennamiste rahwas ei holind nende wagga pro-
phetide kulutamisest, waid teggid ifka pahhaste. Siis

lastis Jummal nende peäle paggana usko waenlased tulla, need refusid nende linnad, tapsid nende rahwast, ja kes üllejäid, wisid nemmad omma male wangipõlwe ellama. Seäl ollid nemmad kaua aega, enne kui jälle nende järreletullija suggu lubba sai, Kanaani male taggasi minna. Kül olli neil raske ello seäl, sest ülleannetumaid innimesi olli ifka enam, kui neid, kes Jummal meele pärrast ollid. Agga need waggad hinged luggesid kannatlikko lotusega wannast Testamenti ramatuttest, et Jummal on lubbanud, üksford ühhe rahwa lunnastaja sata, kes ühhest neitsist peab sündima Petlemma linnas; ja selle pühha Jummal poia tullemist otasid nemmad pitki filmi ja keigest süddamest.

II. Ue Testamenti luggemisfed.

1. Joannesse sündiminne.

(Luc. 1.)

Nelli tuhhat aastat arwata pärrast mailma lomist ellas Judamaal üks wagga preester Sakarias omma jummalakartilikko naese Elisabettiga. Nemmad ollid jubba öige wannad, ja neil ey olnud lapsi, et naad kül ennestele ihhosuggu ollid sowinud. Kui Sakarias ford olli templis omma preestri ammeti tenistuses, fulutas temmale Jummal ingel Kaabriel, et Elisabet pididi omma wanna ea sees ühhe poia ilmale toma, ja et selle nimmi pididi Joannes ollema. Ja Sakarias ei wõtnud sedda uskuda, ja jäi keletumaks, senni kui se aeg täis sai, et temmale poeg Joannes sündis. Siis peäsis temma su ja temma keel lahti, ja temma räkis ning fitis Jummalat. Ja temma

sai täis pühha Waimo, kulutas prohweti wisil, ja ütles: „Sinna lapsokse pead Issanda palle eel käima temma teed walmistama, õnnistusse tundmist andma temma rahwale nende pattude andeksandmissesks.“ — Nenda olli ristija Joannesse sündiminne, kes pärrast kui ta sureks sai, pattust pöörjat Juda rahwast ristas Jordani jõe äres Jესusse Kristusse tullemisse peäle.

2. Jესusse sündiminne.

(Luc. 1 ja 2.)

Ingel Raabriel läffitati Summalast Naatsaretti llinna ühhe wagga nore neitsi jure, kelle nimmi olli Maria, ja kes olli kihlatud puseppa Jōsepile. Ja ingel ütles temma wasto: „Terre kes sa olled armo sanud, Issand olgo sinnoga, sinna õnnistud naeste seas!“ — Ja Maria ehmatas ta sanna pärrast, ja ingel ütles temmale, et temmast peab pühha Waimo üllewarjamisse läbbi Summala poeg Jēsus sündima, kelle „kuningrigil ei pea otsa ollema.“ Ja Maria ütles: „Wata siin on Issanda ümmardaja; mulle sündko so sanna järrele.“ Ja Maria sai käima peäle, ja ühheksa kuud aega pärrast Maria kulutamisse päwa, se on joulo aial, läks temma Jōsepiga Petlemma llinna, et sel aial olli suur hingefirjotus. Ja seal sündis temmast Summala poeg Jēsus Petlemma lautas, ja ta panni selle lapsokesse mahha söime maggama. Agga karjatsed ollid selsammal joulo ösel näinud üht immelikko, taewalikko Issanda au paistmist, ja ollid kuulnud inglitte laulmist: „Kuolgo Summalale kõrges, ja Ma peäl rahho, innimestest hea meel.“ Ja nemmad tullid ruttuste inglitte kässo järrele Petlemma llinna, ja leidsid selle pühha lapsokesse temma emma ja Jōsepiga, ja rätisid keik ülles, mis naad öse wälja peäl ollid inglitte näinud ja kuulnud. „Agga Maria pidas keik need sannad meles, ja mötles nende peäle ommas süddames.“

3. Kolm tarka.

(Matt. 2.)

Ja kolm tarka tullid hommiko maalt ühhe im-
melikko hiilgawa taewatähhe juhhatamisse järrele Je-
rusalemma linna küsüma, kus Juda rahwa Kunnin-
gas on sündinud. Siis ehmatas kuningas Herodes
wägga, et ta mötles, se wöttab mo wallitusse mo
käest ärra. Ja temma koggus keif üllemad preestrid
ja kirjatundjad, ja kulas neilt, kus Kristus piddi
sündima. Ja nemmad juhhatasid piisokesse Petlem-
ma linna pühha kirjade järrele. Ja kurri kuningas
ütles kawwalaste tarkade wasto: Minge, otsige se
laps ülles, ja siis tulge minno jure taggasi, siis
lähhän minna tedda ka kummardama. Ja nemmad
läksid, nenda kui se hiilgaw taewatäht nende eel käis
üllewel, ja leidsid selle lapsokesse, ja kummardasid
tedda, ning kinkisid temmale kallid kingitusjed. Ja
Summal satis neid teist teed koio pole minnema,
agga selle lapsokesse wiis Maria Josefiga kaugele
Egiptusse male Summala kässo peäle. Agga kurri
kuningas satis ommad söamehhed keif piisokesjed
Petlemma linna lapsokesjed ärratapma, et ta arwas,
siis saab temma sedda Jesust ka ärrahukkata. Agga
Summal nuhtles kuningat Herodest ränga raske
surmatöwwega, ja Josef tulli Mariaga ja selle lapse
Jesusega Naatsaretti linna ellama. Ja se laps
kaswis ülles, ja Summala Waim olli temmaga.

4. Kaksteistkümmend aastat.

(Luc. 2.)

Kui Jesus 12 aastat wanna olli, wötsid tedda
temma emma ning wagga Josef ka Jerusalemma
linna suurt Pasapühha pühhitsema. Ja kui pühhad
päwad said ärrapetud, läksid nemmad jälle koio pole,
agga poeglaps Jesus jäi Jerusalemma, ja nemmad

ei teädnud sedda mitte, waid arwasid tedda jubba teiste tekäiate seltsis ärralainud ollewat esimesse ömaiale. Ja kui naad tedda ei leidnud seal suggulaste ning tutwatte jurest, pöörjüd nemmad jälle tagasi linna pole, ja otsisid tedda fures mures ning hingewallus. Ja kolme päwa pärrast leidsid nemmad tedda pühvast koiast istmast sest öppetajatte seast, ja neid kuulmast ja neilt küsimast. Agga keif rahwas, kes tedda seal kuulsid, pannid immeks, et sel kahheteistkümne aastasel lapsel nisuggune terraw moistus ja targad kostmised ollid Summala rigi waimolikkust asjadest. Agga Maria ütles halleda healega omma poia wasto: Poeg, mis sa meile nenda olled teinud? Wata, meie olleme sind öiete waewaga otsinud! — Ja Jesus wastas, ja ütles: Mikspärrast ollete teie mind otsinud? Eks teie ei teädnud, et ma ses pean ollema, mis mo Issa pärralt on! — Agga nemmad ei sanud sest sannast mitte arwo, mis se pididi öiete tähhendama, ja wötsid tedda ennestega omma koiio Naatsaretti linna. Ja seal kaswis Jesus tarkuseses ja pikkuseses, ja armus Summala ja innimeste jures.

5. Jesust ristitakse.

(Matt. 3.)

Kui Preestri Sakaria ja Elisabetti poeg Joannes olli jubba mehheks sanud, siis ristis temma rahwast Jordani jõe äres, ja hüdis waljuste: „Parrandage meelt, sest taewariik on liggi tulnud. Walmistage Issanda teed, tehke temma teeraad tasfaseks.“ — Kes ommad pattud kahhetsesid, need wöttis temma lahkeste wasto, ütles: „Minna ristin teid külweega meleparrandamisfeks, agga kes minno järrel tulleb, sesamma peab teid pühha Waimoga ja tullega ristima.“ — Kes ommad pattud kurjaste ärrasalgasid, neid lüffas temma kowwaste ärra, ütles: „Teie

wihhasematte maddude suggu, teädke et igga pu, mis head wilja ei kanna, raiutakse mahha, ja wiisatakse tullese.“ — Kui Jeesus 30 aastat wanna olli, tulli temma ka ristia Joannesse jure, et tedda pididi temmast ristitama. Agga Joannes kelas tedda wägga, ja ütles: Mul on tarwis, et mind sinnust peaks ristitama, ja sinna tulled minno jure. Agga Jeesus wastas ja ütles temma wasto: Dlgo nüüd nenda, sest nenda on meie kohhus keif õigust täieste tehha; siis jättis temma tedda. Ning kui Jeesus sai ristitud, tulli temma seddamaid weest wälja, ja wata! taewad tehti temmale lahti; ja Joannes näggi Jummalala Waimo kui tuiessesse ennast mahhalastwad, ja temma peäle tullewad. Ja wata, heäl ütles taewast: Sesinnane on minno armas Poeg, kellest mul heameel on.

6. Jeesust kiusatakse.

(Matt. 4)

Siis widi Jeesus pühhasst Waimust kõrbe, et tedda pididi kurratist kiusatama. Ja kui temma nellikümmend päwa ja nellikümmend ööd sai paastnud, siis tulli temmale pärrast nälgi kätte. Ja kiusaja tulli temma jure ja ütles: Kui sa Jummalala Poeg olled, siis ütle, et needsinnatsed kiwwid leibuks sawad. Agga temma wastas ja ütles: Kirjotud on: Inni-
 menne ei ella mitte ükspäinis leitwast waid iggaühhest sannast, mis Jummalala suust läbbi käib. Siis wöttis tedda kurrat ennesega pühha liinna, ja panni tedda pühha foia harja peäle, ja ütles temmale: Kui sa Jummalala Poeg olled, siis kuktuta ennast mahha, sest kirjotud on: Temma tahhab ommad inglid sinno pärrast kaskida, ja nemmad peawad sind kätte peäle wõtma, et sinna omma jalga kiwwi wasto ei ial pea toukama. Jeesus ütles temmale: ta on kirjotud: Sinna ei pea Issandat omma Jummalat mitte kiusama.

Ta wöttis tedda kurrat ennesega ühhe wägga körge mäe peäle, ja näitis temmale keif mailma funningrigid ja nende au, ja ütles temmale: sedda keif tahhan minna sulle anda, kui sa mahhabeidad ja mind kummardad. Siis ütles Jeesus temmale: Taggane Sadan, sest kirjutud on: Sinna pead Issandat omma Summalat kummardama, ja tedda ükspäinis tenima. Siis jättis tedda kurrat mahha, ja wata, inglid tullid temma jure, ja tenisid tedda. — Ja Jeesus hakkas liggi kolmekümne aastaseks sama ja õppetäs rahwast nende foggodusse foddades ja fultas funningrigi armoõppetust. Agga temma wallitses neid faksteistkümmed jüngrit ja seadis neid Apostli ammeti peäle. Ja nende fahheteistkümne Apostli nimmed on needsinatsed: Se essimenne Simon, nimmetud Peetruseks, ja Andreas temma wend; Jakobus, Sebedeusse poeg, ja Joannes temma wend, Willippus ja Partolomeus, Tomas ja Matteus, tõlner, Jakobus Alweusse poeg, ja Lebbeus, kelle liignimmi Taddeus, Simon Kanast ja Judas Iskariottist, kes tedda ka ärraandis.

7. Kaewo = weesti.

(Joan. 4.)

Jeesus tuli kord tekäimisest wäsinud sest päwa aego Samaria liinna pole, ja istus senna mahha üksi ühhe kaewo äre. Jüngrid ollid läinud leiba ostma. Üks liinna naesterahwas tuli omma weefrufiga wet toma. Jeesus ütles temmale: Anna mulle jua. Naene wastas: Sinna olled Juda mees, kuidas küsüd sa siis minnult jua; (sest Judarahwas ei leypinud jubba wannast aiaft Samaria rahwaga mitte kokko). Jeesus ütles: Kui sa tõeste ärratunneksid, kes nüüd sinnoga rägib, siis palluksid sinna temma käest iggawest ellowet. Sest, kes siit kaewust wet joob, sellele tulleb jälle janno, agga kes sest weest

joob, mis minna temmale annan, se ei jannuta mitte ei iggaweste; waid se wesfi, mis minna temmale annan, saab temma sees wee faewuks, mis owab iggawesse ellusse. Agga naene ei sanud temma kõnneft mitte arro, temma mõtted ollid ikka faewo-wee jures, et ta sedda tahtis hõlpsaste sada. Siis hakkas Jeesus temmale räkima mitmest pahhast asjast, mis sesamma naesterahwas olli ommas ellus kurjaste teinud, ja andis ennast selgeminne tunda, et ta on se mailma Dnnisteggia, kes Jummalast on läkitud. Siis arwas naene ärra, kes se kül wõis olla ja läks ruttuste lihna taggasi, ja kutsus rahwast-ka watama senna faewo jure, ja pühha mehhe suust kallist ello-õppetust kuulma. Ja nemmad tullid, ja pallusid tedda neile jäda, ja ta jäi monneks päwaks, ja õppetas neid Jummalala rigi asjust ja iggawessest ellust, ja nemmad wõtsid sedda kulutamist römoga wasto.

8. Tigiwessi.

(Joann. 5.)

Jerusalemmas olli üks tiif, ja tigi kõrwas üks hone. Selle hone al ollid hulk haigid maas, pim-medaid, jallotumaid, ärrakuinud, kes wõtsid wee likumist. Sest Jummal laskis ommal aial inglit mahha tulla, kes sedda wet seggas. Kes haige siis warsi señna siise astus, se sai kohhe terweks ommast töwest. Seäl olli ka üks innimenne maas, kes wägga kaua aega ni raskeste haige olli, et ta foggoniste ei sanud käsfi jalgu ligutud; teised pidid tedda kandma. Jeesus hallastas temma peäle ja küsis: Kas sa tahhad terweks sada? — Haige wastas: Kül tahhaksin, agga mul polle sedda meest, kes mind tifi aitaks, teised kangemad joudwad keif ette. — Jeesus ütles: Touse ülles, wõtta omma wodi ülles, ja kõnni. — Ja se innimenne sai warsi terweks, ja wõttis omma wodi ülles, ja kõndis; agga se olli pühhapäwal.

Judarahas wiuhastasiid, et nüüd antakse lubba püh-
hapawal wodit kanda, et se on kui tõteggemine.
Naad ütlesid sedda kiuste pärrast, et naad Jesust
wiuhasiid, sepärrast et temma nende kurja süddame
luggu üllestunnistas.

9. Silmawessi.

(Luc. 7 ja 8.)

Kaks silma on ramato luggijal, siis luggego
temma siin lehhe peäl ka kaks silmawee kõnned.

1. Naini linna noormees.

Jesus tulli omma kahheteistkümnne Jüngriga
Naini linna pole, ja paljo rahwast tulli ka temmaga.
Linna wärrawast kanti ühhe lessenaese surnud poeg
wälja, ja hulk innimesi käis järrel. Jesus hallas-
tas selle emma peäle ning ütles: Ürra nutta mitte!
— Ta hakkas pusärgist finni ja hüdis: Noormees,
ma ütlen sulle, touse ülles! — Ta surnud touis
ellama, ja emma kurb südda sai römo täis, ja fitis
Jummalat. Agga keik rahwas panni sedda immeks,
et Jesus wois surnud jälle ellawaks teha.

2. Zairi mehhe tüttrekenne.

Üks wagga mees Zairus pallus Jesust alland-
likkult temma haige tüttre jure tulla. Agga jubba
todr kask järrele, et laps on surnud. Jesus ütles
isfa wasto: Ürra karda, usfo agga. — Ta ta läks
fenna kotta, ja kolm jüngrit temmaga, ning laps
isfa ja emma; — keik mu rahwa lastis temma wälja
minna. Ta hakkas surno lapse käest finni, ja ütles:
Tüttarlaps, ma ütlen sulle, touse ülles! — Ta tem-
ma hing tulli jälle, ja temma touis seddamaid ülles,
ja ta käskis temmale süa anda. Agga keik ehmatasiid
ärä, et Jesus kutsus surnuid jälle ellama.

10. Ristmisse wessi.

(Matt. 14.)

Ristija Joannesse ristmisse wessi Jordani jõe ääres jäi nüüd seisma, sest sant kuningas, kelle nimmi ka Herodes, olli tedda wangitorni heitnud omma pahha naese kurja nou peäle. Kui Herodes omma sündimisse päwa piddas sure uhkusega, siis tantfis temma tüttar sure hulga woõraste ees, ja se olli isä mele pärrast, ja temma tootas ühhe wandega selle neitsikessele: Ma tahhan sulle anda, mis ja ial minnult pallud. — Ja tüttar läks emma käest küsima, ja se ütles: Pallu ristija Joannesse Pea waagna peäl. Ja kuningas sai kurwaks; agga nende wannette, ja nende woõraste pärrast, kes temmaga laudas istsid, käskis temma temmale sedda anda. Ja temma läkkitas sõamehhe, ja laskis Joannesse Pea otsast ärraraiuda wangitornis, ja sedda wibi waagna peäl neitsikesse kätte: ja se wiis sedda omma emmale. Ja Joannesse jüngrid tullid, ning wõtsid temma kehha, ja matsid sedda hauda, ning tullid ja kulutasid sedda Jeesusele. Ja Jeesus läks seält ärra teise koha õppetama, ja õppetäs rahwast paljo tähendamisse sannadega (kellest 11^{ma}st fenni kui 15^{ma}st tükkist sadik monned üllepantud).

11. Meljasuggusest põllust.

(Matt. 13.)

Üks külwaja läks wälja külwama. Ja kui temma külwas, kuffus muist tee äre; siis tullid linnud, ja söid sedda ärra. Agga muist kuffus kaljopeälse Ma peäle, kus temmal ep olnud paljo mulda; ja tousis pea ülles, sepärrast et temmal ep olnud süggawat mulda. Agga kui päike tousis, wõttis poud sedda finni, ja et temmal juurt ep olnud, kuitwis temma ärra. Agga muist kuffus ohakatte sekka, ja

need ohakad kašwasid ülles, ja lämmatafid sebda ärra. Agga muist kuffus hea Ma peäle, ja monni kandis jaa wõrra, monni fuekümne wõrra, agga monni kolmekümne wõrra wilja. — Kel kõrwad on kuulda, se kuulgo. — Sest kellel ial on, sellele peab antama, ja temmal peab küll ollema; agga kellel ep olle, selle käest peab ka ärrawoetama, mis temmal on. Sepärrast rāgin minna nende wasto tähhendamise sannade läbbi, sest et nemmad nähhes ei nä, ja kuuldes ei kule eggga moista. — Agga õnsad on teie filmad, et nemmad näwad; ja teie kõrwad, et nemmad kuulwad.

12. Kümnest neitsist.

(Matt. 25.)

Süis on taewariik kümne neitsi sarnane, kes ommad lambid wõtsid, ja läksid wälja peigmehehe wasto. Agga wiis nende seast ollid moistlikkud, ja wiis rummalad. Kes rummalad ollid, need wõtsid ommad lambid, agga nemmad ei wõtnud mitte ölli ennestega. Agga need moistlikkud wõtsid ölli omma astjatte sisse ühtlase omma lampidega. Agga kui peigmees wibis, said nemmad keif unniseks, ja uinuisid maggama. Agga kest õse kuuldi heält: Wata, peigmees tulleb, minge wälja temma wasto; süis tousid keif needsammad neitsid ülles, ja walmistasid ommad lambid. Agga need rummalad ütlesid moistlikkude wasto: Ündke meile teie öllist, sest meie lambid kustuwad ärra. Agga need moistlikkud kostsid ja ütlesid: Ei mitte, et teil ja meil mitte ei pudu; waid minge enneminne kaupmeeste jure, ja ostke ennestele. Agga kui nemmad ärraläksid ostma, tulli peigmees, ja kes walmis ollid; läksid temmaga pulma, ja uks pandi lukko. Agga wimaks tullid ka need teised neitsid ja ütlesid: Issand, Issand, te meile lahti. Agga temma kostis ja ütles: Tõest, minna

ütlen teile, ma ei tunne teid mitte. Sepärrast wat-
wage, sest teie ei tea sedda päwa egga tundi, millal
innimesse Poeg tulleb.

13. Rikkast mehhest.

(Luc. 16.)

Üks rikkas innimenne olli, ja se ehbitas ennast
purpuri ja kalli linnase ridega, ja ellas iggapäär
röömsaste ja sureste. Agga üks waene olli, Laat-
sarus nimmi, se olli maas temma wärrawa ees täis
paisid, ja püdis omma kõhto täis sada neist leiwa
rasofessiist, mis rikka laua peält mahhalangesid; agga
koeradke tullid, ja lakkusid temma paisid. Agga se
sündis, et waene surri, ja et tedda inglittest kanti
Abraami sülle; agga rikkas surri ka, ja maeti mahha.
Ja kui ta pörgus sures wallus olli, ja ommad sil-
mad üllestöstis, siis näggi ta Abraamit kaugelt, ja
Laatsarust temma sülles. Ja temma hüdis ja ütles:
Jäsa Abraam, heida armo mo peäle, ja läkkita Laat-
sarust, et ta omma sörme otsa wette kastaks, ja
minno keelt jahhutaks, sest mind waewatakse wägga
sesinnatses tullelekes; agga Abraam ütles: Poeg,
mõttele, et sa omma head põlwe ommas ellus olled
kätte sanud, ja nendasammoti Laatsarus kurja; agga
nüüd rõmustakse tedda süin, ja sind waewatakse. Ja
peäle keik on meie ja teie wahhel suur wahhe finni-
tud, et need, kes siit tahtwad senna teie jure minna,
ei woi mitte, egga need, kes seäl on, ei sa seält
tenna meie jure tulla.

14. Hallastajast mehhest.

(Luc. 10.)

Ja wata, üks käsotundja wöttis kätte, kuusas
tedda ja ütles: Öppetaja, mis pean ma teggema, et

ma iggawesse ello pärrin? Agga ta ütles temmale: mis on kässo ramatusse kirjotud? kuida sa loed? Agga temma wastas ja ütles: Sinna pead Issandat omma Zummalat armastama keigest ommast süddamest, ja keigest ommast hingest, ja keigest ommast wäest, ja keigest ommast melest, ja omma liggimest kui isseennast. Agga ta ütles temmale: Sinna olled diete wastanud, te sedda, siis pead sa ellama. Agga temma tahtis isseennast õigeks panna ja ütles Jeesusse wasto: Kes siis on mo liggimenne? Agga Jeesus wastas se fanna peäle ja ütles: Üks innimenne läks Jerusalemmast alla, ja sattus rööwlitte kätte; kui need temma rided said ärrarisunud ja peälegi hopy annud, läksid nemmad ärra, ja jätsid tedda pool surnud mahha. Agga üks preester läks foggematta sedda teed alla, ja kui ta tedda näggi, läks temma möda; ja nendasammoti ka üks Lewiit, kui ta senna paika sai, tulli temma ja watis, ja läks möda. Agga üks Samariamees käis sedda teed, ja tulli temma jure; ja kui ta tedda näggi, sai temma südda haledaks. Ja ta tulli temma jure, ja siddus temma hawad finni, ja wallas ölli ja wina sisse, töstis tedda ka omma ennese weikse selga, ja wiis tedda kõrtsso, ja kandis hoolt temma eest. Ja kui temma teisel päwal ärraläks, wöttis ta kaks tenarirahha wälja, ja andis kõrtsmikikule, ja ütles temmale: Kanna hoolt temma eest, ja mis sa ial weel peaksid kullutama, tahhan ma taggasi tulles sulle maksta. — Sedda sa nüüd neist kolmest arwad selle lähhema ollewad olnud, kes rööwlitte kätte olli sattund? — Agga temma ütles: Sedda, kes temma peäl hallas: ta. Siis ütles Jeesus temma wasto: Minne, ja te sinna nendasammoti.

15. Ärrakaddunud poiast.

(Luc. 15.)

Ühhel innimesfel olli kaks poega. Ja norem neist ütles isä wasto: Isä, anna mulle se warra, mis minno osfaks tulleb; ja temma jaggas neile se warra. Ja ei mitte kaua pärrast sedda aega koggus norem poeg keif kokko, ja läks ärra kaugele male; ja seäl pillas ta omma warra ärra, ja ellas õnnetumas ellus. Agga kui ta keif sai ärrahuffanud, tulli senna male kange nalg; ja tühhi hakkas temma kätte tulles. Ja temma läks ja seisjis ühhe koddanikko jures seäl maal, ja se läkkitas tedda omma wäljale siggo hoidma. Ja temma püdis omma kõhto täita tühjest lestedest, mis sead söid, ja ükski ei annud temmale. Agga kui ta parramad mõtted sai, ütles temma: Mitto palgalist on mo isä; kel leiba kül on, agga minna lähän hukka nälja pärrast! Ma tahhan kätte wotta, ja omma isä jure minna, ja tahhan temmale öölda: Isä, ma ollen patto teinud taewa wasto ja sinno ees, ja minna ei olle ennam wäärt, et mind so poiaks hütasse; pea mind kui ühte omma palgalistest. Ja temma wöttis kätte, ja läks omma isä jure; agga kui ta weel kangel ärra olli, näggi tedda temma isä, ja temmale sai halle meel; ja ta jooksis ja hakkas temma ümber kaela, ja andis temmale suud.

16. Zmmelik rahwasöötminne.

(Matt. 14.)

Kui Jesus õppetäs, läks paljo rahwast jalla liinadest wälja, temma õppetust kuulma; ja temmal olli nende pärrast halle meel, ja teggi nende többised terweks. Agga kui õhto sai, tullid temma jüngrid temma jure, ja ütlesid: Se on üks tühhi paik, ja aeg on jo möda läinud; lasse se rahwas

ärta, et nemmad woivad allewitte sisse minna, ja ennestele roga osta. Agga Jeesus ütles nende wasto: Meil ep olle mitte tarwis ärraminna; andke teie neile süa. Agga nemmad ütlesid temma wasto: Meil ep olle süin ennam, kui wiis leiba, ja kaks kalla. Agga temma ütles: Toge neid mulle tenna. Ja temma käskis rahwast mahhaistuda rohho peäle, ja wöttis need wiis leiba, ja need kaks kalla, watas ülles taewa pole ja õnnistas, ja murdis, ja andis need leiwad jüngritele, agga need jüngrid rahwale. Ja nemmad söid keik, ja nende kõhhud said itäis, ja korjasid kokko üllejänud pallokesi kaksteistkümmend korwi täit. Agga neid, kes ollid sõnud, olli liggi wiis tuhhat meest, issi naesed ja lapsed. — Kui nüüd need inimessed sedda immetähte näggid, mis Jeesus teggi, ütlesid nemmad: Sesinnane on tõest se Prohwet, kes mailma sisse peab tullema.

17. Marta ja Maria.

(Luc. 10.)

Jeesus tulli ühte allewisse; agga üks naene, Marta nimmi, wöttis tedda wasto omma maiasse. Ja temmal olli ödde, kedda Mariaks hüti, se istus ka Jeesusse jalgade ees ja kulis temma kõnned. Agga Martal olli palju teggemist mitmesugguse töga, ja temma tulli senna ja ütles: Jeesand, eks sa sest ei holi, et minno ödde mind lassib üksi waewa nähha? Et üttele nüüd temmale, et temma mind ka peab aitma. Agga Jeesus wastas ja ütles temmale: Marta, Marta, sa murretsed ja teed ennesele tülli mitme asja pärrast. Agga üht asja on tarwis: Maria on sedda head ossa wallitsenud, se ei pea mitte temmalt ärrawoetama.

18. Kananea naene.

(Matt. 15.)

Ja Jeesus tulli seält ärra, ja läks Tirusse ja Sidoni rikide pole. Ja wata, üks Kananeama naene tulli neist raiadest wälja, ja kissendas, ja ütles temmale: Issand, Daweti Poeg, hallasta minno peäle, minno tüttart waewatakse kurjast waimust kurjaste. Agga temma ei wastand temmale sannagi. Siis astsid temma jüngrid temma jure, ja pallusid tedda, ja ütlesid: Sada tedda ärra, sest temma kissendab meid tagga. Agga temma kostis ja ütles: Minna ep olle mitte läkitud kui agga Israeli suggu ärrakaddunud lammaste jure. Agga se naene tulli ja kummardas tedda ja ütles: Issand, aita mind! Agga temma kostis ja ütles: Se ep olle mitte hea, et laste leib woetakse, ja koerte ette heidetakse. Agga temma ütles: Jah, Issand, kummatagi söwad koerokessed need rasokessed, mis nende issandatte laua peält mahhalangewad. Siis kostis Jeesus, ja ütles temma wasto: Oh naene! sinno usk on suur, sulle sündko, nenda kui sa tahhad: Ja temma tüttar sai terweks septsammast tunniist.

19. Pimme sündinud.

(Joann. 19.)

Ja Jeesus näggi Jerusalemmas üht innimeist, kes pimme olli sündinud. Ja temma ütles: Minna pean teggema selle teud, kes mind on läkitanud senni, kui pääw on; ö tulleb, millal ükski ei woi middagi teha. Kui ta sedda sai üttelnud, süllitas temma Ma peäle, ja teggi mudda süljest, ja woidis sedda mudda selle pimmeda silmade peäle. Ja ütles temma wasto: Minne, pesse filmi Siloa tikis. Siis läks temma senna, ja pesi filmi, ja tulli näggew taggasi. — Agga Wariserid pahhandasid, et Jeesus olli hin-

gamisse päwal pimmeda filmad jälle näggijaks teinud, ja kuusafid sedda innimest mitmel korral katwawatte küsfinistega, et ta piddi walle tunnistust andma Jeesusse wasto. Ugga ta ütles julgeste ülles: Se, kes minno filmad on lahti teinud, on tõeste Jummalast, muido ei olleks temma sedda inmeteggo mitte woinud teha. Ja kui ta jälle Jeesust nähha sai, ja temmaga räkis, siis uskus ta temma sisse, et se on Jummal poeg, ja kummardas tedda.

20. Jeesust mudetakse.

(Matt. 17.)

Ja Jeesus wöttis ennesega Peetrusse ja Jakobusse ja Joannesse, ja wiis neid ülles ühhe kõrge mäe peäle issepäinis. Ja tedda mudeti nende ees, ja temma palle paistis otsego päike, ja temma ribed said walgeks otsego walguks. Ja wata, Moses ja Elias näitsid ennast neile, ja kõnnelesid temmaga. Ugga Peetrus wastas, ja ütles Jeesussele: Issand, se on hea, et meie siin olleme, kui sa tahhad, siis tahhame meie seie kolm maia teha, ühhe sinnule, ja ühhe Mosessele, ja ühhe Eliale. Kui temma alles räkis, wata, siis warjas nende ülle üks selge pilwe, ja wata, üks heäl pilwest ütles: Sesinnane on mo armas Poeg, kes minno mele pärrast on, tedda kuulge. Ja kui jüngrid sedda kuulsid, heitsid nemmad omma filmili mahha ja kartsid wägga. Ja Jeesus tulli nende jure, putus neisse ja ütles: Touste ülles, ja ärge kartke mitte, Ugga kui nemmad ommad filmad üllestöftsid, ei näinud nemmad keddagi, kuid Jeesust ükspäinis. Ja kui nemmad mäelt alla läksid, käs kis neid Jeesus ja ütles: Teie ei pea sedda näitmist ühhelegi ütlemä, kunni innimesse Poeg surnust saab üllestouznud.

21. Laste õnnistamine.

(Mark. 10.)

Ja nemmad töid lapsokessi temma jure, et ta neisse pididi puutma; agga jüngrid sõitlefid neid, kes neid temma jure töid. Agga kui Jeesus sedda näggi, sai temma meel wägga haigeks ja ütles neile: Laste need lapsokessed minno jure tulla, ja ärge keelge neid mitte, sest nisugguste pärralt on Summala riik. Töest, minna ütlen teile: Kes ial Summala riki wasto ei wotta kui lapsoke, se ei sa mitte senna sisse. Ja temma wöttis neid sülle, ja panni käed nende peäle, ja õnnistas neid.

22. Laatsarusse ärratamine.

(Joan. 11.)

Jeesus armastas Laatsarust, ja temma faks öbde Maria ja Marta. Kui nüüd nende wend raskeste haige olli, saatsid öed Jeesusse jure palluma, et ta pididi tullemä tedda terweks teggema. Agga ta ei tulnud mitte, waid laskis neid odata. Senni kaua surri Laatsarus ärra, ja siis wast hakkas Jeesus Jerusalemma pole minnema. Ja kui ta senna sai, tulli Marta wasto, ja ütles, ja kaebas omma hinge wallo, ja pärrast ka se teine öbde, ja nuttis omma süddame kurbdust. Ja nemmad wisid Jeesust haua jure, ja temma teggi palwet, ja hüdis waljo heäleaga: Laatsarus, tulle wälja. Ja se surnud tulli wälja jalgust ja käsist surno mähkmettega mähitud, ja temma filmad ollid higgirättikoga ümbermäsfitud. Jeesus ütleb neile: Peäste tedda lahti, ja laske tedda minna. Siis usksid temma sisse paljo Juda rahwast, kes Maria jure ollid tulnud ja näinud, mis Jeesus olli teinud. Agga üllemad preestrid ja wariserid piddasid sest päwast nou, tedda ärratappa.

23. Jeesuse kannataminne.

(Matt. 21 — Luk. 22. — Joann. 19.)

Kui Jeesus jubba kolm aastat sai rahwast õppetanud, nende haigid terweks teinud, ja paljo muud immeteggusid nende heaks lasknud sündida, läks temma Palmipude pühhal omma Jüngrittega Jerusalemma llinna, ja rahwas kissendasid römo pärrast: „Kidetud olgo, kes tulleb Jeesanda nimmel. Hoosianna kõrges.“

Agga temma waenlased tahtsid tedda ärrahukkata, ja üks temma jüngrittest, Judas nimmi, olli nendega ühhes nouus, et ta tahtis rahha sada. Pärrast õhtosömaaega läks Jeesus ühte aeda paluma, ja ta pallus ni kangeste Jummalat filmili maas, et temma higgi olli kui werrepisfarad, ja need langesid mahha rohho peäle. Siis tulli Judas nende rööwlittega ka senna, ja nemmad wötsid tedda kiini, ning wisid kohtomoistjatte ette.

Need kiusasid tedda kawwala küssimistega, ja walletunnistusse mehhed walletasid temma peäle. Ja Pilatus laskis tedda piitsadega peksta ja naad wisid tedda linnast wälja Kolgata mäe peäle, ja löid raudnaelad temma käsist ja jalgust läbbi ühe kõrge ristipu külge. Ja temma pallus omma Taewa isja nende waewajatte eest, ja räkis seitse ellosanna ommas sures wallus. Ja wiimne sanna olli: Jeesa, sinno kätte annan ma omma Waimo. Ja ta nõrgutas Pead, ja heitis hinge. Ja temma surnokehha pandi hauda ühte aeda hingama.

24. Jeesuse üllestousminne.

(Mark. 16.)

Ja pühhapääw warra hommiko weretas ingel taewast kiwwi haua ukse peält ärra, ja Jeesus tousis jälle ellama, ja andis ennast Maria Mahdalenale

tunda, ja öhto weel kahhe jüngrile, ja pärrast nende teistele, ja mitme mu wagga hingele. Sa neil olli suur rööm, kui naad tedda jälle nähha said, agga nemmad ei jullend sedda weel ülleskulutada feikide kuuldes hirmo pärrast Juda rahwa eest. Sa kui 40 päwa said möda läinud, wiis ta neid ühhe kõrge mäe peäle, ja önnistas neid, ja ütles Summalaga jätmisfeks: minnule on antud feik melewald taewas ja ma peäl! Minge nüüd feige mailma, ja fulutage armoöppetust feige lomale: „Kes ussub, ja kedda ristitakse, se peab önsaks sama; agga kes ei ussu mitte, sedda peab huffa moistetama. Minnule on antud feik melewald taewas ja Ma peäl, ja wata minna ollen iggapääw teie jures mailma otsani.“ — Sa pilwe wöttis tedda ülles taewa, kust ta tulleb wiimisel päwal kohhut moistma ellawatte ja furnutte peäle.

Agga suište ehk Mellipühhi päwal laskis ennast pühha Baim jüngritte peäle, ja nemmad fulutasid julgeste feige rahwale ülles, et Jesus Summala Poeg peab wallitsema kui iggawenne funningas omma rahwa ülle ja et temma funningrigil ei pea otsa ollema.

Sa önnis se hing, kes neid sanno ussub, ja teeb nende järrel feige omma elloaia: se peab taewas Jesusust näggema pallest palleste, ja laulma feige pühhade ja önsattega iggaweste. Amen.

Löppetusse sanna.

Nüüd kuulge weel lühhidelt, fuida ristiusf Summala abbi ja wäega on ennast ülle mailma wälja lautanud: öppetus, otsego jöggi, mis fuiwad maad läbbikäib, ja önnistus, kui wihmake, mis üllewelt mahha tulleb.

Pärrast Jeesuse taevaminnemist ja pühha Waimo wäljawallamist fulutasid Apostlid armoöppetust rahwale, ja pärrast nende surma jälle teised öppetajad, nenda et ristiusk ifka laiemale sai lautud.

Agga paggana rahwa funningad seisid selle pühha asja wasto, ja waewasid wagga usso tunnis: tajaid kaua aega ja hirmsal wisil. Kes kartis, se langes, ja andis omma usso ärra; kes Issanda peäle lotis, se läks enneminne surma, kui et ta omma usso olleks ärraannud, ja leidis sepärrast iggawesse ello römo ja önnistust.

Pärrast, kui jubba funningad hakkasid ka ristiusko heitma, ja kiusatussed taggasi jäma: siis jäid rahwas ka otsogo tuffuma, ja mitto uinusid ka hoopis maggama, ni hästi fulutajad kui ka kuuljad.

Siis ärratas Jummal ühhe wagga mehhe, Luteruse ülles, ja se kautas keik innimeste tühjad seädmissed ärra, andis Katekismusse ja Piiblimato rahwa kätte luggeda, ja öppetas jälle nenda puh: taste ja selgeste, kui se Apostlide aial sai foggo: dustele fulutud.

Sesinnane selge ja puhhas öppetus on 300 aasta eest ka meie male marahwa kätte sanud, ja önsad on, kes Jeesust tunnistawad Ma peäl innimeste ees, et Jeesus woiks neid tunnistada taewas inglitte ees. Amen.

